

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט חוקתי
תאריך: ד' אייר התשמ"ג, 15 אפריל 1983 עדכון: כ"ג תמוז התשס"ב, 3 יולי 2002 מספר הנחיה: 2.1001 (21.428)	הרשות המחוקקת - חברי הכנסת חסינות חברי הכנסת מפני מעצר אזרחי בשל אי-תשלום חוב

חסינות חברי הכנסת מפני מעצר אזרחי בשל אי-תשלום חוב

1. האם חבר הכנסת חסין בפני מעצר אזרחי, בשל אי תשלום חוב, לפי סעיף 13, סעיף 70 או סעיף 74 לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז - 1967 (להלן - חוק ההוצאה לפועל)?

שאלה זאת עדיין לא ניתנה לה תשובה מוסמכת: היא הועלתה בדרך אגב על-ידי בית-המשפט המחוזי בתיק ב"ש 188/70 פלאטו שרון נ' מדינת ישראל, פס"מ התשל"ז, חלק ב', 314, 324, אך נותרה ללא תשובה.

2. סעיף 3(א) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א - 1951 (להלן - חוק החסינות), מעניק חסינות מפני מעצר בלשון זאת:

"חבר הכנסת לא ייעצר אלא אם נתפס בשעה שעשה מעשה פשע שיש עמו שימוש בכוח או הפרעת השלום או בגידה".

3. אין ספק שסעיף זה מקנה לחברי הכנסת חסינות מפני מעצר פלילי, כלומר מעצר בידי שוטר בקשר לחשד בדבר ביצוע עבירה, אולם נתעוררה שאלה אם חבר הכנסת חסין, לפי סעיף זה, גם מפני מעצר אזרחי, כגון, מעצר בשל אי-תשלום חוב רגיל או חוב מזונות.

לפי לשונו אין הסעיף מבחין בין מעצר פלילי לבין מעצר אזרחי, אף שהבחנה בין אחריות פלילית לאחריות אזרחית באה לידי ביטוי בסעיפים אחרים של החוק (כגון, סעיף 1 וסעיף 4). בדרך-כלל, יש ללכת בעניין זה לפי לשונו של החוק.

סעיף 4 לחוק החסינות מקנה לחבר הכנסת חסינות בפני "דיון פלילי", ומכאן שאין לו חסינות בפני דיון אזרחי. לעומת זאת, סעיף 1(ב) לחוק החסינות קובע כי "חבר הכנסת אינו חייב להגיד בעדות דבר שנודע לו עקב מילוי תפקידו כחבר הכנסת", ויש לפרש סעיף זה כמעניק חסינות גם לעניין דיון פלילי וגם לעניין דיון אזרחי. כך גם לגבי סעיף 2 לחוק, הקובע כי חבר הכנסת יהיה חסין "בפני חיפוש בדירתו", "בפני חיפוש בגופו או בחפציו" וכן "בפני חיפוש בניירותיו, פתיחתם והחרמתם".

חסינות זאת חלה לא רק על חיפוש לפי פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט - 1969, אלא גם על חיפוש לפי סעיף 15 לחוק ההוצאה לפועל. בדומה לכך יש להחיל אף את החסינות ממעצר לפי סעיף 3(א) לחוק החסינות לא רק על מעצר פלילי אלא גם על מעצר לפי

חוק ההוצאה לפועל.

4. על טענה אפשרית, כי סעיף 3(א) לחוק החסינות מדבר על "מעצר" ואילו סעיפים 70 ו- 74 לחוק ההוצאה לפועל מדברים על "מאסר", ניתן להשיב שכל מאסר תחילתו במעצר. מכל מקום, היקף התחולה של החסינות לפי סעיף 3(א) לחוק החסינות צריך להיות מוכרע, לא על-פי הבדלי לשון מעין אלה, אלא על-פי מהות הדברים. מבחינת המהות, השיקול הקובע לעניין זה הוא שלילת החירות, ומבחינה זאת אין לעשות הבחנה בין "מעצר" לבין "מאסר". הנה לדוגמא, חוק ההוצאה לפועל עצמו נותן לראש ההוצאה לפועל סמכות לצוות, לא רק על "מאסר" אלא גם (בסעיף 13) על "מעצר" לתקופה שלא תעלה על ארבעים ושמונה שעות. האם סביר לומר כי חבר הכנסת יהיה חסין מפני צו "מעצר" של ראש ההוצאה לפועל אך לא יהיה חסין בפני צו "מאסר" שלו? אמור מעתה כי הביטוי "מעצר" בסעיף 3(א) לחוק חסינות חברי הכנסת צריך להתפרש כך שיכלול גם מאסר.

5. פירוש זה מתיישב עם המטרה הכללית של חוק חסינות חברי הכנסת, שנועד בעיקר לאפשר לחברי הכנסת למלא את תפקידם באופן תקין. ראו ק' קליין ואח', "חסינות חברי פרלמנטים", משפטים ד' 308. הענקת חסינות לחבר פרלמנט מפני מעצר אזרחי איננה דבר יוצא דופן. כך המצב לדוגמא גם באנגליה ובארה"ב (ראו קליין לעיל בעמ' 327, 330).

6. החסינות מפני המעצר לפי סעיף 3(א) לחוק אינה מוחלטת, שכן הכנסת רשאית ליטול מחבר הכנסת חסינות זאת, מכוח סעיף 13 לחוק, על-פי בקשה המוגשת בידי הממשלה או בידי חבר הכנסת.